

Toezicht op detentie: tekst en context

IRCP research series Volume 46

Tom Daems
Tom Vander Beken
Gert Vermeulen (eds.)

Maklu

Antwerpen | Apeldoorn | Portland

An overview of all publications in the IRCP research series is listed at the end of this book.

Toezicht op detentie: tekst en context
T. Daems, T. Vander Beken, G. Vermeulen (eds.)
Antwerpen | Apeldoorn | Portland
Maklu
2012

103 pag. - 24 x 16 cm
ISBN 978-90-466-0531-8
D/2012/1997/36
NUR 824

© 2012 Tom Daems, Tom Vander Beken, Gert Vermeulen (eds.)

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise without the prior permission of the authors.

Maklu-Publishers

Somersstraat 13/15, 2018 Antwerpen, Belgium, info@maklu.be
Koninginnelaan 96, 7315 EB Apeldoorn, The Netherlands, info@maklu.nl
www.maklu.eu

USA & Canada

International Specialized Book Services
920 NE 58th Ave., Suite 300, Portland, OR 97213-3786, orders@isbs.com,
www.isbs.com

UK & Ireland

R. Bayliss, 81 Milehouse Road, Plymouth, Devon PL3 4AE

Inhoudstafel

Woord vooraf.....	7
Toezicht op detentie in internationaal perspectief.....	9
1 Inleiding.....	9
2 Het Europees Comité ter voorkoming van Foltering en Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestraffing (CPT).....	10
2.1 België en het CPT.....	11
2.2 Het vijfde bezoek van het CPT aan België	12
2.2.1 Samenwerking	12
2.2.2 Politiecellen	13
2.2.3 Vreemdelingendetentie.....	16
2.2.4 Penitentiaire inrichtingen.....	17
2.2.5 Internaat 't Knipoogje	21
2.2.6 Psychiatrische kliniek Fond' Roy	22
2.3 Het antwoord van België.....	23
2.3.1 Het instemmende antwoord	23
2.3.2 Het partiële antwoord.....	24
2.3.3 Het antwoord dat een nieuwe vraag oproept.....	25
2.3.4 Het corrigerende antwoord.....	26
2.3.5 Het 'in de praktijk loopt alles op rolletjes'- antwoord.....	27
2.3.6 Het 'kunnen, maar niet willen' – antwoord.....	28
2.3.7 Het 'willen, maar niet kunnen' – antwoord.....	29
2.3.8 Het onderzoekende antwoord	30
3 Het Subcomité voor de preventie van foltering (SPT) en de nationale preventiemechanismen (NPM).....	31
3.1 Het OPCAT en België	33
4 Tot besluit.....	34
5 Referenties.....	36
Toezicht en detentie in de Europese Unie	41
1 Inleiding.....	41
2 Normen inzake detentie	43
3 Normen inzake toezicht op detentie.....	46
4 Vormen van toezicht op detentie	53
4.1 Internationaal.....	53
4.2 Nationaal	54
4.3 NGO's	54
5 Detentiecondities en toezicht verbeteren	55
5.1 Meer en beter toezicht.....	55
5.2 Afdwingbare minimumregels	55

INHOUDSTAFEL

6	Referenties.....	57
7	Bijlage 1: relevante rechtsinstrumenten	58
7.1	Bindende rechtsinstrumenten.....	58
7.1.1	Verenigde Naties	58
7.1.2	Raad van Europa	59
7.1.3	Europese Unie.....	61
7.2	Niet-bindende rechtsinstrumenten.....	62
7.2.1	Verenigde Naties	62
7.2.2	Raad van Europa	62
7.2.3	Andere.....	63
8	Bijlage 2: relevante normen.....	63
9	Bijlage 3: EU-overzicht naleving detentienormen.....	73
	Toezicht en beklag m.b.t. detentie in België	79
1	Inleiding.....	79
2	Opsluiting in politiecel	80
2.1	Achtergrond	80
2.2	Toezicht op en klachten tegen politiedetentie	81
2.3	Evaluatie	82
3	Detentie in een gevangenis	82
3.1	Achtergrond	82
3.2	Het toezichtskader.....	85
3.3	Evaluatie	88
4	Gesloten centra voor vreemdelingen.....	91
4.1	Achtergrond	91
4.2	De klachtenprocedure.....	92
4.3	Evaluatie	93
5	Besluit	95
6	Referenties.....	96
	Published in the IRCP research series	99

Woord vooraf

Detentie is in opmars: wereldwijd zitten meer dan 10 miljoen mensen achter tralies. In meer dan driekwart van de landen gaat de gevangenispopulatie in stijgende lijn. België is geen uitzondering: onlangs werd de kaap van 11,000 gedetineerden overschreden. Als we naast de gevangenen ook vreemdelingencentra, politiecellen, jeugdinstellingen, enzovoort aan het plaatje toevoegen, dan blijkt dat onze samenleving een gretig consument is van vrijheidsberoving.

Maar zoveel mensen opsluiten is *risky business*: vrijheidsberoving in tijden van schaarste leidt tot onrust, conflicten, opstanden, gemor en geweld. De overheid draagt hier een belangrijke verantwoordelijkheid: het is haar plicht om mensen in fatsoenlijke omstandigheden te huisvesten en er zorg voor te dragen dat alles ordentelijk verloopt.

Dit is echter niet vanzelfsprekend. De media berichten regelmatig over allerhande wantoestanden en opstootjes. De rapporten van inspectiediensten en toezichtmechanismen spreken vaak boekdelen. Tegen die achtergrond wint het onafhankelijk toezicht op vrijheidsberoving aan belang.

Het hedendaagse landschap aan toezichtmechanismen is echter uitermate complex en volop in beweging. Meer gevestigde toezichtorganen, zoals het Europese antifoltercomité (CPT), kregen recentelijk het gezelschap van nieuwere spelers op het terrein, zoals het VN-antifoltercomité (SPT) en de zogenaamde nationale preventiemechanismen (NPM's). Binnen de Belgische landsgrenzen is een waaier aan gespecialiseerde toezichtorganen actief die zich met wisselend succes toespitsen op gevangenen, politiecellen, vreemdelingencentra, e.d.m. Hoe functioneren die organen in de praktijk en op welke wijze verhouden ze zich tot elkaar?

In het licht van de veelheid aan toezichtmechanismen werden recentelijk diverse oproepen gelanceerd tot coördinatie en samenwerking. Zo meldde de Europese Commissie in zijn Groenboek over detentie (juni 2011) dat het niet aanstuurt op de creatie van eigen EU- toezichtmechanismen, maar wel wenst bij te dragen aan een optimale werking van de bestaande instellingen, o.m. in samenwerking met de Raad van Europa. In april liet de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa middels Resolutie 1808 (2011) al een gelijkaardig geluid horen. Het Belgische parlement riep in juli 2011 dan weer op tot een snelle ratificatie van het optioneel protocol bij het VN-antifolterverdrag (OPCAT) en de oprichting van een mensenrechtencommissie om het geplande toezicht te organiseren. Wat zou dit kunnen impliceren voor de bestaande toezichtmechanismen? En is dit überhaupt zinvol?

Deze vragen stonden centraal op de studienamiddag *Toezicht op detentie: tekst en context*, die op 7 juni 2012 plaatsgreep te Gent. Voorliggende publicatie bundelt de uitgewerkte lezingen die achtergrondinformatie en inspiratie verschaften voor het paneldebat dat in het tweede luik van de namiddag was ingeroosterd. In drie uitgebreide hoofdstukken wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan de internationale, de EU- en de Belgische dimensie van het toezichtvraagstuk. Het geheel biedt de

WOORD VOORAF

lezer een *up-to-date* overzicht van het hedendaagse toezichtlandschap en bediscussieert een aantal van de knelpunten en vraagstukken waarmee actoren op dit terrein heden ten dage worden geconfronteerd.

We sluiten dit woord vooraf af met een woord van dank. In de eerste plaats wensen we de deelnemers aan het paneldebat uitdrukkelijk te danken voor hun actieve inbreng tijdens de studienamiddag, evenals collega's Brice De Ruyver en Freya Vander Laenen die respectievelijk de rol van dagvoorzitter en moderator voor het paneldebat op zich namen. Een bijzonder woord van dank gaat uit naar Wendy De Bondt die het boekmanuscript met de nodige efficiëntie en zorg drukklaar heeft gemaakt.

De editors,
16 mei 2012